

Fábián Balázs

GÖDÖLLŐ, 2003. OKTÓBER 23.

Az ideai megemlékezés több ponton is eltért, az évek során megszokott ünnepi menettől. Ennek több oka is volt. Az egyik, hogy az ünnepi műsor nem az eredeti helyen került megrendezésre. A másik ok, a műsor magas színvonala volt. Már a korábbi években is jó műsorok kerültek megrendezésre, de idén a helyszínváltás következtében, a technikai háttér, és a színpad nagysága is elősegítette a színvonalas produkció létrejöttét. A harmadik ok pedig, hogy a megemlékezés nemcsak október 23-ára korlátozódott, hanem az egész hetet átölelte, különböző műsorokkal és rendezvényekkel. Ezen okok miatt, a dolgozatom elején pár szóban szólok az előző években, az eredeti helyszínen történt megemlékezésekről. Majd pedig, az ideai ünnepséget elemzem részletesebben.

A korábbi évek megemlékezései

Gödöllőn az 1956-os forradalom történelmi emlékhelye Szent István Egyetem (SZIE) Tanárképző Intézetének udvara. Az épület adott helyet korábban a rendőrségnek, majd a forradalom alatt a Nemzetőrség főhadiszállása lett. A forradalom után ismét a rendőrség működött a falak közt, egészen a 80-as évek végéig. A rendőrség elköltözésével a SZIE tulajdonába került az épület. A tanárképző udvara, azért lett a megemlékezések helyszíne, mert 1956. októberében, a forradalmi események alatt itt lőttek a rendőrök a tüntetők közé. A sortűz után egy halott és több sebesült maradt az udvar kerítésénél. A másik ok, hogy a forradalom alatt a Nemzetőrség innen koordinálta a város és a környék fegyveres tevékenységét.

Ez az udvar adott helyszínt az első megemlékezéseknek is. Mára több emléktábla, két fenyőfa és egy kopjafa emlékeztet az 56-os forradalomra. Az épület falán van egy márványtábla, mely az itt székelő Nemzetőrség emlékére lett elhelyezve. Az udvar kerítésén van a másik márványtábla. Ez a tábla annak a 18 éves fiatalembernek állít emléket, akit a rendőrség épületéből lőttek hátba menekülés közben, majd segítség nyújtás nélkül hagyták elvérezni a kerítés tövében. Ezek mellett 1992-ben a város két fenyőfát ültetett az 56-os forradalom mártírjainak emlékére. Korábban ezeknél az emléktábláknál történt a koszorúzás. 2001-ben pedig a városi önkormányzat egy kopjafát állíttatott az udvar közepére. Ennek

talapzatán szintén egy márványtábla emlékeztet a gödöllői mártírok nevére és életkorára. Közülük többen is a pesti harcok során estek el. A kopjafa felállítása óta a koszorúzás ennek a talapzatánál történik.

Az ünnepség kezdésének időpontja, az évek során változó volt. Az utóbbi időben többnyire a koradélutáni órákat találták a legalkalmasabbnak. A megemlékezés előtt a Gödöllői Fúvószenekar szokott muzsikálni az udvaron. Ez idő alatt érkeznek meg a város polgárai a helyszínre. A szabadtéri előadáshoz eddig az időjárás kegyes volt, eső soha sem esett. Az ünnepség kezdéseként a jelenlévők eléneklik a Himnuszt. Ezután egy műsorvezető konferálja a további előadás részeket, melyek helyi és meghívott művészek énekes, verses produkciói. A műsor első harmadában szokta megtartani a polgármester úr az ünnepi beszédet. Ezután tovább folytatódik a versek és a dalok színvonalas előadása. A műsor zárásaként a Szózat dallamai szoktak felcsendülni. A műsor befejezése után a műsorvezető felkonferálja azokat a szervezeteket, egyesületeket, pártokat, akik koszorút helyeznek el a kopjafánál. A szervezetek koszorúzása után, a helyi lakosok helyezik el a megemlékezés virágait. A kopjafánál az egész rendezvény alatt a Magyar Honvédség katonái állnak díszőrséget. A koszorúzással az ünnepség ezen a helyszínen befejeződik, de nem ér véget. A megemlékezés a városi temetőben folytatódik, a két mártír sírjánál. Itt a megemlékezők koszorúkat és virágokat helyeznek el a hantokon. Este 7 órakor pedig a művelődési központ színháztermében a Gödöllői Szimfonikus Zenekar ünnepi koncertje zárja az eseményeket minden évben.

2003. október 23-i megemlékezés

Mint már említettem, az idei megemlékezések korábban, már október 20-án, hétfőn elkezdődtek. Ezen az estén a művelődési ház színháztermében vetítettek egy filmet, Wittner Máriáról és Pongrácz Gergelyről. A film után Wittner Mária tartott előadást, az akkori eseményekről.

Ezt követte az 56-os Szövetség koordinációs bizottságának budapesti megemlékezése, október 22-én délelőtt, a Honvédelmi Minisztérium Stefánia úti épületének színháztermében. Ezen az ünnepségen Dr. Mádi Ferenc köztársasági elnök, Dr. Boross Péter volt miniszterelnök, valamint Dr. Gémesi György országgyűlési képviselő, Gödöllő város polgármestere mondott ünnepi beszédet. A műsort, országosan elismert előadóművészek, gödöllői művészek adták, a Gödöllő Táncegyüttes és a Cavaletta leánykar közreműködésével. Az 56-os Szövetség ünnepségének egyik fénypontja volt, mikor átadták a Közélet Tisztaságáért-díjat. A díjazottak között volt Gödöllő városa is. Az oklevelet és az azzal járó lyukas 56-os nemzeti színű zászlót, Gémesi György vehette át.

Az előzmények

A gödöllői megemlékezés október 23-án 3 órakor kezdődött. Már említettem a helyszín megváltoztatását. Ennek egyfelől az volt az oka, hogy a hírek egész napos esőt jósoltak, mely az előadáshoz szükséges műszaki berendezéseket káro-

sította volna. Másfelől maga a produkció volt a változtatás oka. Érthető, hogy a város lakosainak csak nagyon kis része láthatta az előző napi budapesti előadást. Ahhoz viszont, hogy a műsort a művészek ugyanolyan színvonalasan előadhassák, mint előző nap, helyszínt kellett változtatni. Olyan helyet kellett keresni, ahol a produkció megvalósítható. (Az eredeti helyszínen a táncosok és a kórus sem fért volna el, de a reflektorok által keltett fényhatások is hiányoztak volna.) Ezért a polgármester úr 23-án, délelőtt úgy döntött, hogy a városi megemlékezés idein a művelődési házban legyen 3 órakor.

Szüleimmel együtt indultam el a megemlékezésre. Ekkor még mi sem tudtuk pontosan, hogy hol lesz megtartva az esemény, ezért a régi rendőrség felé vettük az irányt. Félúton már láttuk, hogy a tömeg lassan vonul a művelődési ház felé, így mi is arra indultunk tovább. (A két épület egymástól mintegy 10 percnyi gyalog útra van.) Gondolom, az eredeti helyszínen lehetett egy szervező, aki értesítette az embereket, hogy nem ott, hanem a művelődési központban lesz megtartva az ünnepség. Ekkor még nem tudtam pontosan a helyváltoztatás okát, szüleim szerint a meteorológusok egész napos esőt jósoltak. Ehhez képest, délután 3-ig, egy csepp sem esett a városban, igaz az ég nagyon felhős volt.

Mikor a művelődési ház aulájába értünk az emberek döntő többsége már felvonult a színházterembe, ahol a műsort tartották. Mire felértünk a terem zsúfolásig megtelt. Szüleim az első sorban foglaltak helyet. Ekkor már kevés üres szék volt, de ezek is hamar elfogytak. Én közvetlenül az ajtó mellett álltam meg, ahol volt egy kis szabad terület. A székek és a fal között végig álltak az emberek, főleg fiatalok. Ahogy körbenéztem a teremben, meglepődve tapasztaltam mennyi fiatal jött el az idein. A terem falához rengeteg nemzeti színű zászló volt támasztva, melyeket a megemlékezésre érkezők hoztak magukkal. Eddig ez sem volt jellemző az október 23-ai ünnepségre. Bevezetésképp a színpadon a Gödöllői Fúvószenekar játszott. Rajtuk kívül az egyetlen díszlet a színpadon, a hátuk mögött, egy fekete függönyre felfüggesztett lyukas magyar zászló volt, mely 1956 szimbólumává vált. A zászlót reflektorokkal világították meg, mely ez által, hatásosan emelkedett ki a fekete háttérből. Aztán szép lassan elült a zsvaj és elkezdődött a műsor.

A műsor

Egy fiatal hölgy lépett a színpadra, aki a műsorszámokat konferálta az előadás alatt. Először elmondta azokat az okokat, amiért a műsor a színházteremben került megrendezésre, majd megkérte a közönséget, hogy közösen énekeljük el a Himnuszt. Ezután köszöntötte a közönséget, abból az alkalomból, hogy megjelentek az 1956-os forradalom tiszteletére megrendezett ünnepségen. Nyitóbeszéde az emlékezés gondolata köré épült fel: „Emlékezünk az áldozatokra, a hősökre, a pesti srácokra, a gödöllői fiúkra, az egész lángban álló Magyarországra. De emlékezünk azokra, akiknek menekülniük kellett, és akik itthon maradtak, akiket letartóztatta, megkínóztak, kivégeztek, és akiknek életét hosszú évekre tönkretette az újra éledő diktatúra.”

A nyitó beszéd után Hódi Péter színművész szavalta el Sinka István: Üdv néktek ifjúság című versét.

Ezt követően a Cavaletta leánykar lépett a színpadra. Halk és méltóságteljes zene töltötte be az egész színháztermet. A fények kihunytak, csak egy reflektor volt, ami a zászlóra irányult, mely ezáltal, szinte világított a sötétben. A kórus tagjai egyesével léptek a közönség elé. Kezükben egy-egy mécses tartva felsorakoztak a színpad közepén. Majd egyesével előreléptek, lerakták a mécseseket és visszaálltak a sorba. Utolsónak a kórus karnagya érkezett, szintén mécsessel a kezében. Ő a színpad elején, a mikrofon előtt helyezte el a lobogó lángot. Ezt követően megálltak, fejet hajtottak, s egyesével fölvtették a mécseseket, majd távoztak a színpadról. Egyedül a karnagy lángja maradt a színpadon, mely magányosan lobogott tovább. Az egész színpadi jelenet nagyon hatásos volt. A lassú mozdulatok és a mécsesek pislákoló fénye, szerintem mindenkit megindított.

A produkció után a műsorvezető hölgy felkérte Dr. Gémesi Györgyöt, hogy tartsa meg az ünnepi beszédét. A polgármester úr lendületes léptekkel érkezett, a színpad közepén álló mikrofonhoz. Az ünnepi beszéde, mint mindig most is élvezetes és tanulságos volt. A beszéd egy Reményik Sándor vers két sora köré volt felfűzve: „Egy lángot adok, add tovább és gondozd híven...”. Ennek a részletnek a képi megjelenítésére szolgált, a mikrofon előtt lobogó mécses.

A polgármester ünnepi beszéde után a bemondó hölgy felkonferálta a következő előadás blokkot. Elsőnek Varga Miklós előadásában hallgathattuk Jenei Szilveszter, Márai Sándor: Mennyből az angyal című dalát. Ennél a darabnál a színpad teljesen elsötétült, majd a színészsóriás Sinkovics Imre hangja töltötte be az egész termet, ahogy felvételről elszalvta a verset. Utána ismét fény árasztotta el a színpadot, elindult a zene és Varga Miklós lépett a közönség elé, hogy előadja a vers megzenésített változatát.

A blokk következő számaként Ródi Péter színművész szavalta el Szilágyi Domokos: Lázadás című versét. Majd ezt követte Prém Katalin és a Cavaletta leánykar előadásában Györe Zoltán: Magyar századok című oratóriumának egy részlete, melyet a Gödöllő Táncegyüttes tagjai kísértek. Prém Katalin és a kórus által előadott mű jelentette az előadás legborongósabb részét. A művészek halvány megvilágítás mellett álltak fel a színpadra. Az előadás szomorú hangulatát növelte a táncosok által előadott koreográfia is. Ők két oldalról, – egyik oldalról a fiúk, a másik oldalról a lányok – jöttek be lassan, lehajtott fejjel a színpadra. Ruháik is igazodtak ehhez a hangulathoz, fekete és sötét bordó színösszeállítás volt rajtuk. Lassan jártak körbe a színpadon, néha egyik-másik pár összekapcsolódott, tettek egy-két lépést, egy-egy forgást, majd újra szétváltak. A műsorszám végén a táncosok ismét különválva hagyták el a termet.

Ezt követően ismét a műsorvezető hölgy lépett a színpadra, hogy felkonferálja az ünnepség záró számait. A műsor befejező részében Reczler Péter egyik szerzeményét adta elő a Varga Miklós a Cavaletta leánykar közreműködésével. Majd ezt követte a Szabad Kossuth Rádió 1956. Októberi műsorából egy részlet, Ródi Péter tolmácsolásában.

Végül ismét Varga Miklós énekelt, Jenei Szilveszter, Kocsis M. Mihály, Adorján András: Aki magyar című szerzeményét mutatta be. A műsor befejező részében a borongós hangulatot próbálták oldani az előadott számok. Varga Miklós utolsó száma szinte vidámnak is mondható volt, tempója és dallama miatt. A műsor

alulról felfelé ívelése ekkor érte el a csúcspontot. Az utolsó blokk után, a közönség vastappsal hálálta meg a színvonalas műsort.

Ezután ismét a bemondó hölgy lépett a színpadra, s elmondta, hogy kik voltak azok a személyek, akik aktív közreműködésével létre jöhetett a műsor. Megköszönte a művészeti vezető, szervező, rendező és koreográfus munkáját. Majd megkérte az ünneplőket, hogy a műsor után vonuljunk át közösen a tanárképző épületéhez és helyezzük el a megemlékezés virágait a kopjafánál. A műsor a Szózat eléneklésével zárult. A közönség nagyon igényesen összeállított és magas színvonalú műsort láthatott. Mely fényekkel, látvánnyal és az elhangzott művekkel erőteljesen hatott az ember érzelmeire.

A koszorúzás

Továbbiakban az ünnepség menete az előző években megszokott mederben folyt tovább. Az emberek átvonultak a régi Nemzetőrség épületének udvarára, hogy koszorúkkal és virágokkal tisztelegjenek az 56- os hősök emlékének. A kopjafánál már állt a díszőrség. Az épület bejárata előtti lépcsők tetején egy mikrofont helyeztek el, melybe egy rendező sorolta fel, hogy kik fognak az idén koszorúzni, s ez milyen sorrendben zajlik le. Elsőnek a város önkormányzata helyezte el a koszorúját, majd következtek a civil szervezetek, ifjúsági szervezetek, cserkészek, iskolák, óvodák, és más intézmények. A sort a pártok zárták. Az utóbbi két-három évben szinte minden párt fontosnak tartotta, hogy az ünnepségen megjelenjen. Ki azért, hogy emlékezzen, ki pedig azért, hogy mutogassa magát. Ezen a helyszínen már nem hangzott el ünnepi beszéd, és műsor sem volt, mint ahogy a következő helyszíneken sem. Az udvaron történő megemlékezés zárásaként a jelenlévők elénekelték a Himnuszt.

Innen indultunk tovább a harmadik helyszínre, a Dózsa György úti temetőbe. A séta kb. 20 percet vett igénybe. Az emberek döntő többsége gyalog jött, de voltak, akik kocsiba ültek és elhozták az idősebb résztvevőket. A megemlékezők a temető elején gyülekeztek, hogy tiszteletüket tegyék az itt nyugvó mártírok sírjai előtt. Erre a helyszínre, már jóval kevesebben jöttek el, mint az előző kettőre, de azért 100-nál is többen voltunk. Az egyik sír a temető kapujának a szomszédságában van. Mindenki megpróbált a sírok közt elhelyezkedni, majd elkezdődött itt is a koszorúzás. Ezt az eseményt senki sem vezényelte, de így is fegyelmezetten sorban rótták le az emberek a tiszteletüket a hősök előtt. Mikor mindenki elhelyezte a virágait, a polgármester egy közös ima elmondására kérte meg a jelenlévőket. Az imádkozás után, a Himnusz eléneklése következett. A másik sír a temető hátsó részében található. Itt is ugyan úgy zajlottak le az események, mint az első sírnál.

Ezzel befejeződött a hivatalos 1956. október 23-ai megemlékezés 2003-ban. Az egész ünnepség a koszorúzásokkal együtt kb. 2.5 órán keresztül tartott. Az ünnepség utolsó felvonásaként a művelődési házban este 7 órakor kezdődött a már megszokott koncert, melyen a Gödöllői Szimfonikus Zenekar kápráztatta el a jelenlévőket.

Megjegyzések

A most következőkben pár fontos észrevételt jegyeznek le. Az 1990-es évek elején alig százan gyűltünk össze az első megemlékezésen. Majd a következő években egyre többen voltak azok, akik részt kívántak venni az ünnepségen. Tavaly az emberek már alig fértek el az udvaron, voltak, akik a kerítésen kívülről szemlélték az eseményeket. Idén már a város színháztermébe se fértünk be, több mint 500-an vettek részt az eseményen. Jó érzés arra gondolni, hogy egyre többen tartják ezt az ünnepet kellőképpen fontosnak ahhoz, hogy eljőjenek a megemlékezésre.

A másik fontos észrevétel az, hogy korábban az idősebb generáció és a középkorú értelmiségi réteg tagjai jelentek meg legnagyobb számban az eseményeken. Fiatalok ekkor még szinte egyáltalán nem képviseltették magukat a megemlékezéseken. Mára azonban ez a helyzet is megváltozott. Fokozatosan egyre több ifjú jelenik meg az ünnepségeken. Először a cserkészek képviseltették magukat nagy számban, később azonban önállóan is érkeztek fiatalok, szervezetektől függetlenül. Idén a megemlékezőknek legalább a fele fiatal, 12–20 év közötti volt.

A harmadik észrevételem a nemzeti színű zászlókkal kapcsolatos. Korábban nem volt jellemző, hogy az ünneplők zászlókat hozzanak magukkal. Kb. 3 éve azonban alakult a városban egy civil szervezet, a Magyar Nemzeti Lobogó Társasága. Ők fontosnak tartják, hogy pártpolitikától függetlenül, minden városi és nemzeti ünnepen megpróbálják visszaadni az elsődleges nemzeti szimbólumnak az őt megillető tiszteletét. Az idén különösen sokan jöttek el, hogy zászlóikkal is tisztelegjenek a hősök előtt.

Az utolsó észrevételem pedig a pártokhoz kapcsolódik. Az 1990-es évek végéig a pártok közül csak a jobb oldaliak rótták le kegyeletüket koszorúzással, az 56 mártírjai előtt. De ez természetes is volt. Azonban a 90-es évek végén megjelentek az ünnepségeken a baloldali pártpolitikusok is. Ők inkább politikai okokból látogattak el az ünnepségre. Az idén a művelődési házban szervezett műsoron már nem vettek részt. Csak a SZIE épületénél, a koszorúzáson jelentek meg, mintha ez egy kötelezően elvégzendő munka lett volna. A temetőbe pedig sem most, sem máskor nem jöttek el.